

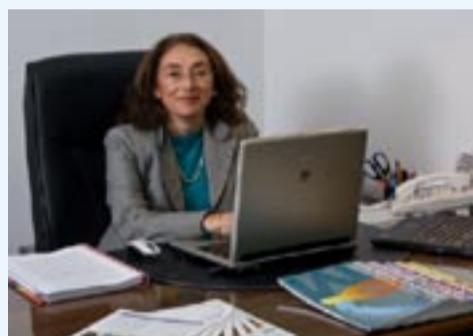

UPRAVLJANJE KUĆNIM BUDŽETOM

Štampanje ovog broja omogućio je američki narod putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). APOS je u potpunosti odgovoran za sadržaj ove publikacije, koji ne mora nužno odražavati stavove USAID-a ili Vlade SAD.

INTERVJU

Rosa Kjape, direktor USAID-ovog Projekta podrske ekonomskom razvoju Srbije

POČNITE ŠTO RANIJE SA ŠTEDNJOM ZA STAROST

1. Kakva su vaša iskustva sa dobrovoljnim penzijskim osiguranjem u zemljama u kojima postoji duga tradicija takvog osiguranja za starost?

Nekoliko zemalja Latinske Amerike i istočne Evrope 90-ih i početkom 2000-ih odlučilo je da reformiše svoje penzijske sisteme i da uvede penzijski sistem zasnovan na nekoliko stubova. To znači da pored državnog penzijskog sistema postoje dobrovoljni i obavezni doprinosi u privatne penzijske fondove. Penzijska štednja se čuva na individualnim računima i to predstavlja imovinu svakog člana pojedinačno. Sredstva koje fondovi prikupe od doprinosa se ulažu u različite hartije od vrednosti i na taj način se njihova vrednost uvećava. Ovakav pristup ima nekoliko prednosti: diversifikacija rizika na ovaj način postaje deo zakonskog okvira koji uređuje penzioni sistem jedne države, naglašava individualnu odgovornost pojedinaca za obezbeđenje prihoda u starosti, smanjuje izdatke državnog budžeta za penzije i u isto vreme čuva mnoge ekonomске prednosti sistema koji se zasniva na potpuno finansiranim odnosno kapitalizovanim penzijama.

Glavna prednost penzijskog sistema sa više stubova leži u diversifikaciji rizika. Ne može se desiti da ceo penzijski portfelj stanovništva bude talac političkog ili demografskog rizika. Pristup sa više stubova prepoznaje činjenicu da se države suočavaju sa različitim rizicima i da zbog toga treba da postoje različiti mehanizmi penzione štednje koji štite od različitih rizika.

Ovaj pristup sa više stubova nudi nešto mlađim generacijama, mogućnost relativno visokog prinosa na neke od njihovih penzijskih doprinosa. U slučaju Srbije, oni koji uplaćuju doprinose u privatne penzijske fondove primaće dopunske penzije kada se penzionisu. To je samo odlaganje dela sadašnje potrošnje kako bismo u starosti imali veći prihod i bolji životni standard.

Kakvo obezbeđenje postoji kada ljudi ulažu novac na tako dugi rok?

Štednja za penziju je obično na dugi rok. Dug rok omogućava fondovima da ulažu penzijske doprinose i koriste efekte obračuna kamate na kamatu. Uobičajeno je da se penzijska štednja konzervativno ulaže, a država sprovodi strogu kontrolu investicionih aktivnosti penzijskih fondova. Širom sveta mnoge države podstiču učešće stanovništva u dobrovoljnim penzijskim sistemima tako što nude poreske olakšice. To omogućava ljudima da imaju dodatni izvor prihoda u starosti i u isto vreme čini ih odgovornim za obezbeđenje prihoda u starosti. Nećete videti da penzijski fond investira u rizične finansijske instrumente; investiciona politika penzijskih fondova je veoma konzervativna.

Da li mislite da čak i u vreme krize vredi ulagati u privatne penzije?

Čak i u vreme krize vredi ulagati u svoju buduću penziju, važan je kontinuitet, važno je štedeti celog života za penziju, jer ćete samo tako sebi omogućiti bolje prihode i sigurnost u starosti.

Penzijska štednja je dugoročna štednja, tako da će tokom života pojedinka biti godina sa odličnim, dobrim ili lošim prinosom. Tu dugoročnu perspektivu treba imati na umu kada govorimo o penzijskoj štednji.

4. Kako biste ocenili regulativu i praksu u Srbiji, imajući na umu da je ovaj vid osiguranja došao u Srbiju tek krajem 2006. godine?

Srbija ima savremen i bezbedan zakonski okvir, koji je u skladu sa najboljom međunarodnom praksom. Regulatorno i nadzorno telo je Narodna banka Srbije. Ljudi u Srbiji mogu biti sigurni da Narodna banka Srbije veoma ozbiljno i detaljno nadzire svaki privatni penzijski fond.

5. Možete li nam dati neke brojke - šta može neko ko investira minimalnu sumu (što je u srpskim uslovima 1000 dinara mesečno) očekivati za recimo 10 godina?

Suma koju se akumulira u privatnom penzijskom fondu zavisi od visine doprinosa, prinosa koje fond ostvari tokom vremena štednje kao i od troškova upravljanja fondom. Treba imati u vidu da je buduće prinose teško predvideti iako fondovi dosta konzervativno investiraju. Takođe, veoma je bitan uticaj naknada i troškova koje naplaćuju fondovi na ukupnu sumu koja se akumulira. Ono što je dobro u zakonskoj regulativi u Srbiji je da su naknade zakonom limitirane.

6. Da li imate neki savet za naše čitaocе o tome kako da obezbede svoju finansijsku sigurnost u starosti?

Moj savet je "štedit ćete što više možete za starost". Ljudi treba rano da počnu da razmišljaju o svojoj penziji i da shvate da je finansijska sigurnost u starosti i obezbeđenje adekvatnih prihoda njihova odgovornost. Postoje poreske olakšice koje bi trebalo da podstaknu dobrovoljnu penzijsku štednju. Bilo koja suma novca koja se štedi je dobra sve dok se to radi redovno tokom celog života.

KAKO DA EFIKASNO UPRAVLJATE SVOJIM NOVCEM

Ana Delović, zamenik direktora USAID-ovog Projekta podrske ekonomskom razvoju Srbije

Finansijska pismenost je veština za ceo život i individualna odgovornost. Bilo da se odlučujemo da li da kupimo auto ili stan ili štedimo za novi televizor ili letovanje, svi mi svakodnevno donosimo finansijske odluke i upravljamo ličnim finansijama. Kako se upravlja novcem, štedi, investira i planira finansijska budućnost je verovatno najbitnija veština koju treba savladati u životu. Ona nam omogućava da uspešno odgovorimo na jedan od najvećih životnih izazova – da obezbedimo finansijsku sigurnost za sebe i svoju porodicu.

Sadašnjim generacijama finansijsko obrazovanje je daleko potrebnije nego prethodnim, a sledećim će biti još potrebnije. Dok finansijski proizvodi postaju sve komplikovaniji od nas se zahteva da se sami bri nem o svojoj finansijskoj sigurnosti bez adekvatnog formalnog obrazovanja.

Zbog toga, mnoge zemlje uvode programe finansijskog obrazovanja kako bi se ono svima učinilo dostupnim. Postoji nekoliko koraka u procesu upravljanja ličnim finansijama koji se smatraju elementarnim. Ovde ćemo ih ukratko predstaviti.

KORAK 1 - ODREDITE SVOJE CILJEVE

Tajna uspešnog upravljanja finansijama je postavljanje jasnih, preciznih i realnih ciljeva!

Novac vam omogućava određene stvari u životu. Prema tome, počnite tako što ćete definisati svoje ciljeve – gde želite da budete i šta želite da imate za 1, 5, 10, 20 godina. Jasno je da će ciljevi zavisiti od vaše starosti, porodične situacije, ličnih želja i finansijske situacije. Postoje krupni finansijski ciljevi kao što su kupovina stana, školovanje dece ili štednja za starost a postoje i mali kao što je kupovina digitalnog aparata, odlazak na odmor ili otplata duga na kreditnoj kartici. Postoje kratkoročni ciljevi, oni koje želite da ostvarite za nekoliko meseci ili par godina i oni dugoročni, za koje će vam trebati više godina da dođete do njih. Vaši ciljevi, njihova novčana vrednost i rokovi za njihovo postizanje će odrediti koliko treba da štedite ili investirate da ih postignete. Tako ćete i videti da li možda neke kratkoročne ciljeve treba da žrtvujete da biste postigli neke bitnije, dugoročne ciljeve. Ovo je bitna polazna tačka u organizovanju ličnih finansija. **Stavite sve na papir, budite realni i precizni!**

KORAK 2 - NAPRAVITE FINANSIJSKI PLAN

Kada odredite svoje ciljeve potrebno je da odredite polaznu tačku, odakle krećete, kao i plan koji će vas odlatte dovesti do vaših ciljeva. Polazna tačka je vaša sadašnja finansijska situacija. **Izračunajte koliko sada „vredite“**. Da bi izračunali koliko sada „vredite“

Sva imovina nije ista. Neke vrste imovine imaju osobinu da im vremenom vrednost opada zbog habanja i upotrebe. To je slučaj sa automobilima, odećom, tehničkim uređajima. Međutim, ima imovine čija vrednost ima potencijal da se uvećava. To je slučaj sa nekretninama, oričenom štednjom, investicijama. Ova vrsta imovine utiče da se vaš imetak uvećava zato je daleko bolje ulagati u nju.

svojih dugova - kao što su dug na kreditnoj kartici, pozajmica, stambeni kredit, lizing za auto i slično. Oduzmite jedno od drugog. Neto vrednost imovine pokazuje šta biste dobili kada bi ste danas prodali sve što imate i od toga vratili sve dugove. Ako ste dobili pozitivan rezultat, u dobroj ste poziciji da štedite ili investirate. Međutim, ako je rezultat negativan, neophodno je da uvedete red u svoje finansije! Treba da napravite plan koji će vas dovesti do pozitivnog rezultata.

Uvedite red u kućni budžet. Počnite tako što ćete sagledati gde trošite novac. Cilj je da vam mesečni prihodi pokrivaju mesečne troškove i da vam ostaje svakog meseca određeni iznos za štednju. Drugim rečima, treba da živate u okviru svojih mogućnosti i u skladu sa ciljevima koje želite da postignete. Za to vam je potreban porodični budžet. Počnite izradu mesečnog budžeta tako što ćete napraviti spisak svih mesečnih prihoda i rashoda. U prihode uvrstite pored plate sve ostale prihode od, na primer, kamate, investicija, bonusa i slično. Zatim, napravite spisak svih mesečnih računa kao što su struja, info stan, telefon, rate za kredite i ostalo. Tokom jednog meseca pokušajte da vodite evidenciju svih ostalih troškova koje plaćate u gotovini ili putem platnih kartica. Na ovaj način ćete doći do podataka koliko mesečno zaista trošite na hranu, prevoz, odeću, zavabu, higijenu i slično. Na kraju, napravite spisak troškova koje plaćate jednom godišnje kao što su registracija kola, osiguranje stana, školarina za decu, godišnji odmor i slično. Podelite ih sa 12 da bi ste dobili mesečni trošak. Oduzmite rashode od prihoda.

Ako je rezultat pozitivan, znači da vam svakog meseca ostaje određena svota koju možete da uštediti ili da je negde uložite - u dobroj ste poziciji da uvećavate svoj imetak. Međutim, ako je rezultat negativan, trošite više nego što zarađujete a razliku pokrivate zaduživanjem. To znači da treba da dovedete u red svoj budžet i da nađete način da dobijete pozitivan rezultat tako što ćete smanjiti troškove, povećati prihode ili uraditi i jedno i drugo.

Napravite prostora za štednju. Postoje dva uobičajena načina za štednju. Prvi je da smanjite neke od troškova koje imate, na primer, troškove ishrane van kuće ili prevoza. Male uštede na različitim troškovima mogu da se saberu u značajne iznose na kraju meseca. Drugi način je „prvo platiti sebi“, odnosno, da izdvojite određeni iznos koji želite da uštediti čim dobijete platu a onda tokom meseca prilagodite svoje troškove ostatku plate. Kada postignete da svakog meseca imate određenu uštdevinu, sledeći korak je da odlučite šta ćete da uradite sa njom - štedeti, investirati ili smanjiti svoje dugove.

KORAK 3 – STAVITE KREDITE POD KONTROLU

Kreditiranje pruža mogućnost da se određene stvari u životu postignu ranije. Na primer, mnogi ljudi ne bi mogli da dodju ili bi došli u znatno kasnijim godinama do stana bez stambenih kredita. Pored toga, vrednost nekretnina ima uglavnom potencijal rasta pa njihova kupovina na kredit može biti i dobra investicija. Međutim, krediti mogu da budu i zamka. Zbog toga ih treba veoma mudro i pažljivo koristiti zato što lako mogu izmaći kontroli. Treba paziti da kredite koje uzimate možete sebi da priuštite, da ih koristite samo za kupovinu imovine čija vrednost može rasti i da se uklapaju u vaš finansijski plan. Svaki kredit ima svoju cenu. Kamata koju plaćamo je novac koji možemo da oročimo i da time mi a ne banka zarađujemo kamatu.

Najisplativija investicija je otplata duga sa visokom kamatom. Ukoliko imate dugove koji imaju visoku kamatu, kao što je dug na kreditnoj kartici ili bilo koja vrsta keš i većina potrošačkih kredita, verovatno je najprofitabilnija investiciona strategija za vas da otplatite takve dugove. Na primer, imate dug na kreditnoj kartici gde je godišnja kamata 24%. Ukoliko nemate u izgledu neku investiciju koja vam garantuje zaradu veću od 24% za godinu dana, bolje je da otplatite dug na kreditnoj kartici. Obično investicije koje nude ovako visoke prinose nose i veoma visok rizik od gubitka novca!

Zašto krediti lako izmiču kontrolu? Najčešći razlozi za prezaduženost su nedostatak planiranja porodičnog budžeta, štednje za određene troškove kao i generalni nedostatak finansijskog znanja. Ljudi često i lako postanu prezaduženi. Bankama je pozajmljivanje novca osnovni izvor prihoda. Zbog toga, one čine zaduživanje lakim i primamljivim. Reklame podstiču trenutnu potrošnju. Navode da danas lako možete imati LCD TV ako ga uzmete na kredit. Kada je kredit lako dostupan, lako se za njim poseže da bi se pokrili najobičniji dnevni troškovi ili stvari za koje lako možete da uštediti ako odložite kupovinu.

Što se kredit lakše dobija, on je skuplji! Kreditne kartice su dobar primer. S obzirom da je taj kredit stalno na raspolaganju i lako se koristi - ta fleksibilnost ima svoju cenu. Ovo je najskuplja forma kredita. Mesečna kamata od na prim-

treba da odredite neto vrednost vaše imovine odnosno vaše finansijsko stanje. Neto vrednost imovine jednak je razlici svega što posedujete (imovine) i svega što dugujete (obaveza)..

Napravite spisak svoje imovine - nekretnine, automobili, štednja i ostalo pa odredite vrednost svake pojedinačne stavke i ukupnu vrednost i spisak svih

treba da odredite neto vrednost vaše imovine odnosno vaše finansijsko stanje. Neto vrednost imovine jednak je razlici svega što posedujete (imovine) i svega što dugujete (obaveza)..

Kako da izbegnete zaduživanje? Da bi ste izbegli da uzimate kredite neophodno je da pažljivo upravljate ličnim finansijama: napravite kućni budžet kojeg će se svi članovi porodice pridržavati, formirate tzv. „fond za hitne situacije“ (iznos koju ćete koristiti da prebrodite iznenadne troškove ili smanjen-

Pre nego što uzmete neki kredit, dobro razmislite da li vam je zaista potreban. To vam neće reći službenik u banci, njemu je posao da vam prodaja kredit ali činjenica da možete da uzmete kredit ne znači i da treba da ga uzmete. Ukoliko možete da odložite kupovinu dok ne uštediti potreban novac, uštedećete novac za kamatu. **I nikada ne koristite zaduživanje da plaćate dnevne troškove ili imovinu koja gubi vrednost** kao što je tehnička oprema ili automobili ili koju odmah konzumirate kao što su izlasci ili putovanja. Za ovakve troškove treba štedeti. **Samo kupovina imovine koja čuva vrednost ili pruža mogućnost da joj vrednost raste je opravdana kada se kupuje na kredit!**

je prihoda bez zaduživanja), planirajte i štedite za određene kupovine i troškove, otplatite dug na kreditnoj kartici ili pozajmicu u potpunosti svakog meseca a kada zaista morate da se zadužite, potražite najjeftiniji kredit.

Šta uraditi kada vam dugovi izmaknu kontrolu? Da li je vaša neto imovina pozitivna ili negativna? Da li se borite sa otplatom kredita svakog meseca? Ako su odgovori pozitivni, vreme je da uspostavite kontrolu nad svojim dugovima. Napravite plan za otplatu kredita tako što ćete: (1) napraviti spisak svih kredita i podeliti ih na „dobre“ i „loše“. „Dobar“ kredit je onaj koji ste uzeli za kupovinu imovine kojoj vrednost može da poraste; „loš“ kredit je onaj koji ste uzeli za kupovinu stvari kojima se vrednost smanjuje ili ste ih već potrošili; (2) upisati kamatu koju plaćate za svaki kredit - primetićete da „dobri“ krediti imaju i znatno nižu kamatnu stopu od „loših“; (3) napravite plan otplate „loših“ kredita po visini kamate tako što ćete koristiti novac koji uštediti tokom meseca da odplatite iznose veće od minimalnih mesečnih rata. Kada otplatite „loš“ kredit, napravite plan otplate „dobrih“ kredita i razmotrite mogućnosti prevremene otplate ili refinansiranja.

KORAK 4: ŠTEDNJA I INVESTIRANJE

Kada obezbedite određena slobodna sredstva svakog meseca i otplatite dugove sa visokom kamatom, vreme je da razmislite kako da svojoj uštdevini sačuvate vrednost i da je uvećate.

Zaštitite uštdevinu od inflacije – Inflacija smanjuje kupovnu vrednost novca. Zbog toga, uštdevina koja ne zarađuje kamatu gubi svoju vrednost. Prema tome, da bi ste zaštitili vrednost svoje uštdevine, potrebno je da obezbedite kamatu koja je veća od inflacije valute u kojoj štedite.

Iskoristite mogućnost obračuna „kamate na kamatu“ – Kada oročite sredstva, dobijete određenu kamatu. Ako kamatu pripišete glavnici i ponovo oročite sve zajedno zarađujete kamatu na kamatu. Na taj način, kamata uvećava glavnici ali uvećava i kamatu koju ste već zarađili. Ovaj efekat je veći što su iznosi veći i vreme oročenja duže, kao što se vidi u ovoj tabeli.

Zlatno pravilo štednje – počnite rano! Dakle, zbog matematičkog efekta obračuna kamate na kamatu bitno je da ga što duže koristite. Iz tog razloga, bitno je početi sa štednjom što pre u životu. Pogledajte sledeći primer:

Osoba A počne da štedi veoma rano i svake godine od svoje 19 do 28. godine oroči 500 eura godišnje. Od 28. do 65. godine prestane da ulaže i samo oročava taj iznos. Osoba B počne da štedi tek kada napuni 29 godina i svake godine do svoje 65. godine uštedi po 500 eura i oroči ih. Ako pretpostavimo da obe osobe dobijaju prosečnu kamatu od 8% godišnje, pogledajte rezultat. Osoba A sa uloženih 5,000 eura će sa 65. godinu imati 135,000 eura. Osoba B će, sa druge strane, uložiti čak 18,500 eura da bi na kraju imala manju uštdevinu od osobe A za čak 25,000 eura!

starost	kamata	OSOBA A			OSOBA B		
		godišnji ulog	uloženo	uštdevina	godišnji ulog	uloženo	uštdevina
19 - 28	8%	500	5,000	7,823	-	18,500	0
29-65	8%	-		134,908	500		109,658

Napravite fond za nepredviđene situacije. Smatra se da štednja koja je dovoljna da pokrije osnovne životne troškove u periodu od 3-6 meseci stvara dovoljno sigurnosti za hitne situacije kada se na primer ostane bez posla ili iskršnu nepredviđeni troškovi tako da se izbegne dodatno zaduživanje.

Investirajte. Investiranje je u suštini upošljavanje uštdevine tako da ona radi za vas. Obično zahteva da sredstva uložite na duži period i da preuzm-

ete nešto veći rizik od štednje u banci ali uz mogućnost veće zarade. Zbog ovog povećanog rizika, o investiranju treba da razmislite tek kada ste stvorili određenu ušteđevinu koja vam стоји na sigurnom u banci. Investiranje nije samo za bogate. Ne treba vam puno novca da bi ste počeli da investirate. Kada se odlučite da počnete sa investiranjem, treba da razumete sopstveni investicioni profil. To će vas uputiti na vrste investicija koje vam odgovaraju.

KORAK 5 – PLANIRAJTE PENZIJU

Da li ste ikada razmišljali koliko će vam novca biti potrebno kada se penzionirate? Smatrate li da će vaša penzija biti dovoljna da obezbedi dovoljno novca za vaš način života? Mnogi stručnjaci veruju da je ljudima

Osoba	Upłata doprinosa		Ukupno uplaćena suma	Visina penzije		
	Mesečna uplata u din.	Dužina uplate u god.		Jednokratno -ceo iznos	a) Mesečno 20 god. b) ukupno za 20 god.	a) Mesečno 30 god. b) ukupno za 30 god
A	1000	20	240.000	395.234	a)2.584 b)620.204	a)2.095 b)754.185.
B	3000	20	720.000	1,185.702	a)7.752 b)1.860.612	a)6.285 b)2.262.555
C	1000	30	360.000	794.137	a)5.192 b)1.246.166	a)4.209 b)1.515.371
D	3000	30	1.080.000	2.382.412	a)15.577 b)3.738.497	a)12.628 b)4.546.113

Prema kalkulatoru Narodne banke Srbije

potrebno 80% zarade u penziji kako bi se zadržao isti životni standard. Državna penzija za buduće penzionere će biti znatno niža nego za sadašnje. Recimo da će vam penzija pokriti 65 – 70% plate koju ste imali kao zaposleni. Ostatak morate da uštedite sami. S obzirom da u penziji možete živeti 20 do 30 godina može vam biti potrebna značajna ušteđevina.

Ključno je za štednju za starost početi što pre tako da sa malim mesečnim iznosima uloženim u fond dobrovoljnog penzijskog osiguranja možete da akumulirate značajna sredstva do odlaska u penziju. Evo primera:

Osobe A,B,C i D uplaćuju svakog meseca doprinos u isti fond. Troškovi za upravljanje su 3% pri uplati doprinosa i 2% od imovine fonda. Fond u dužem periodu ostvaruje prosečan prinos od 5%. Na šta će ove osobe imati pravo sa 53 godine života

KORAK 6 – ZAŠTITITE SVOJU IMOVINU

Osiguranje je način da se obezbedite od rizika finansijskog gubitka koji se može desiti kao posledica neočekivanog događaja. Osiguranje ne uklanja rizik od nesreće, bolesti ili nezgode, ali obezbeđuje zaštitu, naknadu i finansijsku sigurnost za vas i vašu porodicu. Najbolji način da iskoristite osiguranje je da: (1) razmislite šta vam je potrebno – većina ljudi osigurava četiri oblasti: svoju imovinu, život, zdravlje i finansije; (2) nađete najbolju ponudu i (3) ugovorite dovoljno pokriće.

Ključ postizanja finansijske sigurnosti je preuzimanje kontrole nad sopstvenim finansijama i pažljivo i disciplinovano upravljanje njima tokom života. Trudite se da se finansijski obrazujete. Postavite svoje ciljeve, napravite porodični budžet, naviknite se da štedite svakog meseca, koristite prednosti obračuna „kamate na kamatu“, koristite poreske olakšice tamo gde ih ima, dobro istražite koje investicije odgovaraju vašim finansijskim ciljevima, kontrolišite svoje dugove i zaštite ono što već imate. Počnite sa revidiranjem budžeta, štednjom i investiranjem danas! Svaki dan je bitan u stvaranju finansijske sigurnosti.

Spisak društava za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima u Srbiji

DELTA GENERALI <http://www.penzijskifond.co.yu>

Beograd Milentija Popovića 7b tel. 011 22-20-505

RAIFFEISEN FUTURE <http://www.raiffeisenfuture.rs/>

Novi Beograd, Bulevar Zorana Đindjića 64a tel.011 22-07-189

GARANT PENZIJSKO DRUŠTVO <http://www.garant-penzije.eu/>

Beograd, TPC City Passage, Obilićev venac 18-20/VI tel.011 33-43-446

DDOR PENZIJA PLUS <http://www.ddor-penzijaplus.net/>

Novi Sad, Bulevar Mihajla Pupina 12 tel.02148-86-001

NLB NOVA PENZIJA <http://www.nlb-novapenzija.com/>

Beograd, Bulevar Mihajla Pupina 165v tel.011 31-39-315

DUNAV <http://www.dunavpenzije.com/>
Beograd, Knez Mihailova 6/VII tel.011 32-20-301

TRIGLAV <http://www.triglavpenzija.rs/>
Beograd, Kralja Petra 45 tel.011 30-36-562

HYPO <http://www.hypopenzije.rs/>
Novi Beograd, Bulevar Mihajla Pupina 6 tel.0800 000 999

SOCIETE GENERALE PENZIJE <http://www.sogepenzije.rs/>
Novi Beograd, Bulevar Mihajla Pupina 115 đ tel.011 30-11-551

KOLIKO KOŠTA KOMPJUTER OD 80. 000 DIN.

Ako imate ušteđevinu i pratite akcijska sniženja, kojih je i kod nas sve više, možete ga kupiti i do 30-40% jeftinije. U ovom slučaju kompjuter će te platiti između 48 do 56 hiljada dinara.

Ako za kupovinu kompjutera koristite kredit koji otpaćujete godinu dana potrošićete i preko 92.000 din u zavisnosti od visine efektivne kamate.

Ako ga platite kreditnom karticom i otpaćujete obavezni minimalni deo, na primer 5% duga mesečno, tada će vas kompjuter koštati više od 110.000 dinara.

Ova mala računica, koja važi i za svu drugu robu i usluge pokazuje da jednu istu robu možete platiti duplo skuplje. Zavisi od toga koliko ste vešti u planiranju vođenju svojih finasija.

ŠTA VALJA ZNATI O DODATNIM PENZIJAMA

Danas u Srbiji možete da birate između devet dobrovoljnih penzijskih fondova.

Dobro proučite prospkete za više fondova, koje su obavezni da vam daju pre pre potpisivanja ugovora. U njima se nalaze sva prva i obaveze društva za upravljanje fondom i vaša.

Treba da znate da „prinosi ostvareni u fondu ne predstavljaju garanciju budućih rezultata i da budući prinosi mogu biti viši ili niži od ranijih“ i da ovu napomenu moraju da istaknu svi fondovi prilikom oglašavanja

Zaključujući ugovor o učlanjanju u fond potpisujete i izjavu da ste u potpunosti razumeli prospkete kao i naknade koje se naplaćuju.

Ako niste zadovoljni radom fonda sa kojim ste potpisali ugovor možete bez posebnih naknada da prenesete sredstava u drugi fond. Međutim, ne možete da ih koristite pre nego što napunite 53 godine, sem u slučaju nesposobnosti za rad ili velikih troškova lečenja, a sa korišćenjem morate da otpočnete najkasnije sa navršenih 70 godina.

Za više informacija i rešavanje mogućih sporova možete da se обратите i Narodnoj banci Srbije(www.nbs.rs) na broj 0800-111-110

Ko može da bude član fonda

Svako domaće ili strano fizičko lice može da bude član jednog ili više fondova a o pristupanju Fondu zaključuje ugovor sa Društvom koje upravlja Fondom. Član fonda ne mora da bude zaposlen niti mora lično da uplaćuje doprinos, to za njega mogu, na primer, da plaćaju roditelji, poslodavac, sindikat.

Uplata doprinosa

Doprinos može da uplaćuje

-vaš poslodavac iz svojih sredstava, prema penzijskom planu-tada do iznosa od 3.528 din. neće plaćati porez na dohodak niti doprinos za socijalno osiguranje,

-vaš poslodavac od vaše plate, ukoliko ga ovlastite, i to će do 3.528 din biti oslobođeno poreza,

- uplaćujete sami ili neko drugi (na primer roditelji, bračni drug) ali tada nemate pravo na oslobođanje od poreza na dohodak.

Doprinos može da se uplaćuje mesečno, u drugim rokovima ili jednokratno.

Za svakog člana fonda vodi se lični račun i on je korisnik akumuliranih sredstava, bez obzira ko je obveznik uplate doprinosa.

Šta kupujete u fondovima

Uplatom doprinosa u fond kupujete investicione jedinice (početnu vrednost

investicione jedinice za sve fondove utvrđila je Narodna banka Srbije u iznosu od 1.000,00 din a dalje se ona obračunava pema prinosu koji se ostvaruje u fondu) Broj vaših investicione jedinica se utvrđuje kada uplatu, umanjenu za naknadu za upravljanja, podelite sa vrednošću investicione jedinice na dan kupovine. Fondovi su obavezni da u dnevnim novinama, na svojim sajtovima i na sajtu Narodne banke Srbije svakodnevno objavljaju vrednost investicione jedinica tako da **uvek možete da izračunate koliko sredstava imate**-dovoljno je da broj investicione jedinica koje ste kupili pomnožite sa njihovom dnevnom vrednošću.

Kako se brinu o vašim uloženim sredstvima

Društvo za upravljanje fondom isključiva delatnost je organizovanje i upravljanje fondom i za to mora da ima dozvolu Narodne banke Srbije pod čijom kontrolom i posluje.

Za usluge upravljanja fondom plaćate dve vrste naknada za koje je Zakonom propisana gornja granica:

-naknadu prilikom uplate doprinos-a -do 3% od vrednosti uplate,

-naknadu za upravljanje koja se obračunava svakodnevno i naplaćuje iz imovine fonda jednom mesečno- može da iznosi do 2% godišnje od vrednosti imovine fonda-**obavezno proverite visinu ovih naknada;**

Imovina Fonda u svojini je članova Fonda, srazmerno njihovom udelu i odvojena je od imovine Društva.

Investicione ulaganja fonda podležu zakonskim ograničenjima, moraju biti sigurna, sa što manjim rizikom ali, kao i kod svih investicija, **morate biti svesni da se vaša sredstva mogu povećati ali i smanjiti.**

Šta kada dođe vreme za penziju

Odlučujete kako ćete koristiti sredstva koja su se akumulirala na vašem ličnom računu u fondu. Možete da ih

-uzmete odjednom

-odredite koliko godina želite da ih primate i da li mesečno, kvartalno, godišnje (programirana isplata)

- kupite anuitete u osiguravajućem društvu,

Ili kombinujete ove načine.

ŠTEDNJA NA SITNO

Ovom malom ilustracijom želimo da vas podsetimo da vredi štedeti i na malim stvarima. U našim prodavnicama našli smo pet proizvođača supa od paradajza. Uporedili smo njihove cene (u malim prodavnicama, marketima i trgovinskim lancima) gramažu i sastav.

Razlika u ceni paradajz supe kreće se u rasponu od 1 do 3,5 puta. Takođe ista paradajz supa razlikuje se u ceni od 10 do 30% od prodavnice do prodavnice.

Ako vam se čini da ne vredi uštedeti par dinara na hlebu, pavlaci, mleku, voću, mesu koje kupujete svakodnevno, uporedite to u procentima. Tako 3 dinara uštede na proizvodu od 100 dinara znači da ste uštedeli 3%. Ovaj procenat uštede prenesen na prosečnu potrošačku korpu (čija je vrednost nešto preko 30.000 din) znači uštedu od preko 1.000 dinara mesečno. Ako to ulažete mesečno u dodatnu penziju (mesečno po 1.000 dinara) za 20 godina možete očekivati blizu 400.000 dinara.

ISTO,
A
RAZLIČITO

	YUMIS Krem supa od paradajza za tri tanjra, 5 minuta kuhanja	Aleva Krem supa od paradajza za tri tanjra, 5 minuta kuhanja	Centroproizvod Paradajz krem supa od paradajza 3 tanjira, 5 minuta kuhanja	Maggi Juha od rajčice 3 tanjira, 5 minuta kuhanja	Knorr Supa od paradajza 3 porcije, 5 minuta kuhanja
Neto / težina u g	65	59	63	60	60
Raspon cena u dinarima	27,33 do 30,67	51,55 do 61	55,33 do 72,00	80,84 do 94,98	69,64 do 74,55
Osnovni sastojci: paradaiz prah sušeno povrće bijna mast kukuruzni skrob šećer aditivi mogući alergeni mleko jaja soja u trago-vima	Paradajz prah min. 26%, kukuruzni skrob, kuhinjska so, biljna mast, šećer, sušeno povrće, pojačivač arome E 621, začini	Sušeno povrće 30% (paradajz prah 29%, celer), kukuruzni skrob, kuhinjska so, pšenično brašno, šećer, hidrogenizovana biljna mast, začini 4% (crni luk u prahu, selen, beli biber, bosiljak, peršun list), pojačivač arome (mononatrijum-glutamin, dinatrijum-5-ribonukleotidi), krompirov skrob. mogući alergeni: pšenično brašno, celer	Paradajz u prahu min. 26%, kukuruzni skrob, pšenično brašno, kuhinjska so, hidrogenizovana biljna mast, šećer, sušeno povrće 4% (cvekla, crni luk), pojačivač arome (mononatrijum-L-glutamat, dinatrijum-inozit, maltodekstrin, začini, aroma, limunska kiselina)	Sušeno povrće 34% (paradajz u prahu, crni luk, celer), krompirov skrob, šećer, jodirana so (11,4%), pšenično brašno, biljna masnoća, maltodekstrin, pojačivač arome E 621 (2,5%), mleveni beli biber, aroma lovora. Proizvod može sadržati mleko, jaja i soju u tragovima. Proizvod sadrži gluten.	Dehidrirano povrće (koncentrat paradajza 26%, koncentrat cvekla), pšenično brašno, kukuruzni skrob, šećer, so, bopoljšivač ukusa (mononatrijum glutaminat, dinatrijum inozinat i dinatrijum guanilat), biljno ulje, z ačini (koncentrat belog luka, ekstrakt paprike, seme celera, koren selena, beli biber), biljna mast, zgušnjivač E 412, aroma, limunska kiselina, ekstrakt kvasca, dekstroza.